

УДК 78.03(477)"1921/1923"

ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923) *

Валентина Кузик

Пропонуємо до уваги наукової спільноти архівні матеріали музичного життя України за 1921–1923 роки, збережені за складних умов тоталітарної системи.

Ключові слова: архівна робота, бібліографія, тоталітаризм.

The archival materials for 1921–1923, preserved in the complex conditions of the totalitarian system, are proposed to the scientific community attention.

Keywords: archival work, bibliography, totalitarianism.

Продовжуємо друкувати сторінки літопису музичного життя України (зафіксованого в 1960-х рр.) у записах бібліографів колишнього відділу музикознавства, які 1971 року повинні були згоріти на подвір'ї тодішнього ІМФЕ АН УРСР. Роки 1921–1923 вирізняються тим, що виявляють кардинальну політичну переорієнтацію всього суспільного життя (включно з культурно-мистецьким) з національних пріоритетів незалежної Української держави на пролетарсько-більшовицькі ідеї новоствореної Країни Рад – майбутнього СРСР. Пам'ятаємо, що науковці здійснювали записи в часи суціль-

ного панування компартійної ідеології і відповідної цензури (із сумнозвісними «чорними списками»), тому низку фактів, за замовчуванням, оминали. Як і в попередній публікації (див.: Студії мистецтвознавчі. – 2018. – Чис. 1), у квадратних дужках подаємо короткі коментарі (більш розлогі – у примітках). Тексти оприлюднено українською мовою. При перекладі якомога точніше дотримувалися стилістичної побудови речень першоджерела. Низку важливих подій того часу, що їх із цензурних міркувань не було зафіксовано, уміщено наприкінці літопису кожного року в Додатках.

1921 рік

СІЧЕНЬ, 23 Загибель видатного композитора М. Д. Леонтовича від руки бандита в селі Марківка на Поділлі ¹.

Газ. «Вісти». – 2 берез. ²

СІЧЕНЬ Хор, утворений із читачів бібліотеки ім. Т. Шевченка (Новостроїнський район Києва), заснували П. Г. Тичина й Г. Г. Верьовка. Після смерті М. Леонтовича, хор було названо його ім'ям. Водночас «Просвіта Новостроїнського району» відкрила в школі ім. Голя хорову студію, якою також диригував П. Тичина. Обидва хори невдовзі об'єдналися під назвою «Капела-студія імені М. Леонтовича», пізніше перейменованою на «Музична студія ім. Леонтовича».

Журн. «Музика». – 1924. – № 10–12. – С. 230.

ЛЮТИЙ Для оперних театрів перекладено українською такі опери: «Фауст» [Ш. Гуно] – перек[ладачка] Л. Старицька-Черняхівська ³, «Демон» [А. Рубинштейна] – Филипович, «Севільський цирульник» [Дж. Россіні] – Меженко, «Кармен» [Ж. Бізе] – О. Журлива. Поет П. Тичина редагує лібрето опери «Казка про царя Салтана» [М. Римського-Корсакова], В. Поліщук – «Князь Ігор» [О. Бородіна], М. Терещенко – «Міньон» [А. Тома].

Журн. «Шляхи мистецтва». – № 1.

* Продовження. Початок див.: Студії мистецтвознавчі. 2018. Чис. 1 (61). С. 90–107.

АРХІВИ

ЛЮТИЙ, 15 Перший вечір української пісні відбувся в Харкові у приміщенні Трудової школи ім. Б. Грінченка. Виступав хор робітничого клубу ім. Т. Г. Шевченка. Диригував Трохименко. У програмі: М. Леонтович – «Щедрик» та ін., К. Стеценко – «Сійтеся квіти» та ін., В. Ступницький – «Жала Уляна», О. Нижанківський – «Гуляли, гуляли».

Газ. «Вісти». – 18 лют.

ЛЮТИЙ, 19 Постанова Ради народних комісарів № 77 про облік робітників культури та просвіти.

«Собрание узаконений и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства Украины». – Ч. 1; газ. «Вісти». – 8 берез.

ЛЮТИЙ, 26 Постанова Президіуму ВУЦВК № 73 про вшанування пам'яті Т. Г. Шевченка. Оголошено конкурс на масову оркестрову і хорову фантазію на тему «Життя Шевченка» (від неволі до волі).

Культурне будівництво в Українській РСР. – Київ, 1960. – Т. 1 (1917–1941); газ. «Вісти». – 26 лют.

КВІТЕНЬ 3 метою кращого художнього обслуговування робітничих клубів і сільських районів Державна хорова капела «Думка» на час літнього сезону сформувала вокальну бригаду для проведення агітаційних концертів по Україні.

Газ. «Вісти». – 13 квіт.

Дитячі опери М. Лисенка «Коза-Дерева» і В. Сокальського «Ріпка» готують до постановки в Державному дитячому театрі в Харкові. Як диригент запрошений д-р Кравцов.

Газ. «Вісти». – 20 квіт.

За наказом Головполітпросвіти Народного Комісаріату з просвіти створено Комітет пам'яті М. Леонтовича, до якого ввійшли діячі мистецтв, музиканти і композитори, громадські діячі.

Довженко В. Нариси з історії української радянської музики. – Київ, 1957. – С. 63⁴.

ТРАВЕНЬ, 19 Концерт Центрального Державного українського хору, присвячений пам'яті М. Леонтовича, відбувся в Харкові. Вступне слово – «Творчість М. Леонтовича» – диригента Ф. Соболя. Диригували Карпов і Соболев. У програмі: «Ой зійшла зоря», «Легенда», обробки народних пісень.

Газ. «Вісти». – 21 трав.

СЕРПЕНЬ, 1 Конференція українських любительських груп і хорів відкривається у клубі Радянської типографії в Харкові.

Газ. «Вісти». – 30 лип.

Для тих, хто закінчив районні двомісячні курси українознавства в Харкові, відбувся концерт Центрального українського державного хору та лекція диригента Ф. Соболя про українську пісню. Письменник і кобзар Гнат Хоткевич прочитав низку лекцій про українську музику (з ілюстраціями на бандурі).

Газ. «Вісти». – 11 серп.

СЕРПЕНЬ, 21 Харківська професійна спілка «Всеробмис» [Всеукраїнські робітники мистецтва] у день «Допомоги голодуючим» (Поволжя) організувала концерти.

Газ. «Комуніст». – 21 серп.

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРИЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

ВЕРЕСЕНЬ, 13 Постанова Ради народних комісарів УРСР про передачу театрів, клубів, книгосховищ і читалень центральних радянських закладів під юрисдикцію Народного Комісаріату з просвіти УРСР.

Культурне будівництво в Українській РСР. Держвидав політичної літератури УРСР. – Київ, 1960. – Т. 1 (1917–1941).

ВЕРЕСЕНЬ, 25 Закінчився II Губернський з'їзд профспілки «Всеробмис» у Харкові. Були прочитані доповіді: про завдання робітників мистецтва на сучасному етапі – Гринько, про роботу культурно-просвітнього відділу – І. Туркельтауба.

Газ. «Вісти». – 29 верес.

ВЕРЕСЕНЬ, 28 У Києві, у залі Пролетарського будинку мистецтв, відбувся концерт хорової капели «Думка», що повернулася з 49-денної концертної поїздки. У програмі – твори М. Лисенка, О. Кошиця, М. Леонтовича, К. Стеценка та ін.

Газ. «Вісти». – 30 верес.

ЖОВТЕНЬ, 4 З метою боротьби з халтурою на естраді президіум Харківського Губвідділу «Всеробмис» прийняв рішення про заборону влаштовувати концерти без санкції Спілки.

Газ. «Вісти». – 4 жовт.

Зимовий сезон Центрального українського державного хору ім. М. Леонтовича в Харкові відкрився концертом із творів: П. Батюка, К. Богуславського, О. Кошиця, М. Леонтовича, П. Сениці ⁵, Я. Степового ⁶, В. Ступницького ⁷. Зібрані кошти спрямовано на допомогу голодуючим.

Газ. «Вісти». – 28 жовт.

ЛИСТОПАД, 4 У Києві помер видатний український композитор Яків Степанович Степовий (Якименко).

Газ. «Вісти». – 5 листоп.; журн. «Музика». – 1923. – № 8–9. – С. 3.

ЛИСТОПАД, 12 Концерт Центрального державного хору з творів українських сучасних композиторів у Харкові. Виконували: О. Кошиць – «Щигликове весілля»; М. Леонтович – «За городом качки пливуть», «Пряля», «Дударик», «Легенда»; П. Сениця – «Згасає довгий літній день», «Ковалиха» та сольні твори; Я. Степовий – «Не беріть у зеленому лузі верби», «Зимовий вечір»; К. Стеценко – «Сон»; В. Ступницький – «Ой рано, рано», «Жала Улянка».

Газ. «Вісти». – 16 листоп.

Український композитор Гнат Хоткевич ⁸ написав музику для симфонічного оркестру і солістів на текст перекладеної ним індійської драми Калідаса «Шакунтала». Музику засновано на індійських мелодіях.

Газ. «Вісти». – 3 листоп.

Український композитор К. Богуславський написав музику на революційні вірші, присвячені Жовтневим святам, які Український державний театр-студія («Удертес») виконає 7 листопада.

Газ. «Вісти». – 5 листоп.

ЛИСТОПАД, 16 Концерт, присвячений пам'яті українського композитора Я. Степового в «Будинку пролетарського мистецтва» в Києві, організований Комітетом ім. М. Д. Леонтовича. І відділення – доповіді: «Про життя і творчість композитора» – Ю. Михайлів ⁹,

АРХІВИ

«Роль і значення Я. Степового в розвитку української музики» – П. Козицький; II відділення – твори Я. Степового. Хором, створеним з учасників капели «Думка» та студентів, диригував Дурдуківський.

Газ. «Вісти». – 19 листоп.

ЛИСТОПАД, 19 Постанова Ради народних комісарів УРСР про вшанування пам'яті видатного українського композитора Миколи Леонтовича.

1. Квартиру покійного композитора М. Леонтовича в м. Тульчині на Поділлі залишити за його сім'єю для персонального користування до другого коліна.

2. Заборонити будь-які вселення і виселення у приміщення родини М. Д. Леонтовича.

3. Уся музична спадщина М. Д. Леонтовича оголошена народним надбанням УРСР і звільнена від будь-яких реквізицій і конфіскацій, залишаючись у квартирі й тимчасово в розпорядженні його сім'ї, на яку покладено зобов'язання берегти та охороняти її.

4. Видати сім'ї покійного М. Д. Леонтовича одноразову допомогу в розмірі 3-х мільйонів рублів.

Газ. «Вісти». – 7 груд.; Культурне будівництво в Українській РСР. – Київ, 1960. – Т. 1 (1917–1941).

ГРУДЕНЬ, 10 Перший концерт капели бандуристів у залі «Пролетарського будинку мистецтв» у Києві. Виконували: «Дума про Супруна», «Гей не дивуйте», «Віє вітер, віє буйний», «Ой зірву я рожу квітку», «Був Гриць мудрий», «Ой дівчина-горлиця», «Дума про Байду», «Про Морозенка», «Запорізький марш», «Ой на горі та жінці жнуть», «Тополі».

Газ. «Вісти». – 20 груд.

ГРУДЕНЬ, 18 Для делегатів VI з'їзду Рад у Харкові показано спектакль «Гайдамаки» Т. Шевченка в постановці Л. Курбаса. Музика Р. Глієра, К. Стеценка, [Н.] Прусліна. Режисер – Т. Юхименко.

Газ. «Вісти». – 20 груд.

«Радянський театр ім. Шевченка» в Харкові, організований за дорученням Губнар-просвіти, починає сезон постановкою драматичних творів: «Гайдамаки» Т. Шевченка – музика Р. Глієра, «Затоплений дзвін» Г. Гауптмана – музика Б. Яновського¹⁰ та ін. Керівник – Я. Мамонтов¹¹.

Газ. «Вісти». – 22 груд.

Музично-драматичний інститут ім. М. Лисенка в Києві після реформи став на шлях пошуків нових форм виховання молоді. В основу діяльності інституту покладено творчий метод розвитку артиста. Перед новими артистами поставлені вимоги вповні оволодіти художнім матеріалом, розвивати творчий дух, пов'язувати свою діяльність із новим соціальним устроєм.

Журн. «Музика». – 1923. – № 1. – С. 26.

1921 рік (загалом) Композитор Рейнгольд Глієр написав: «Червона армія» – марш для духового оркестру, «На свято Комінтерну» – фантазія для духового оркестру, «Цар Едіп» – музика до трагедії Софокла.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Кирило Стеценко написав: оперу «Іфігенія в Тавриді» – партитуру і клавір; «Весільні пісні» до драми «Дві сім'ї» – клавір.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

Український композитор М. Вериківський написав: «10 народних пісень» для хору *a cappella*. Серед них – рекрутська, дівочі, ліричні, жартівливі та ін.; дві п'єси для струнного тріо на народні теми, *op. 2*; 5 п'єс для струнного квартету на народні теми; «На майдані» для хору (сл. П. Тичини), обробки народних пісень [для хору]. «Реквієм пам'яті М. Леонтовича» [«Зелене Поділля...»] для хору і фортепіано [сл. П. Тичини].

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Лев Ревуцький написав: Симфонія № 1 Ля мажор для симфонічного оркестру, *op. 3*, у 4-х частинах; Дві прелюдії для фортепіано: *Es-dur* і *b-moll*.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Г. Верьовка написав: «Карманьола» для мішаного хору; «Вперед, народ, іди» – для хору, «Пісню піонерів», «Пісню комсомольців» (сл. Тичини), «Зелена неділя» – романс.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор С. Людкевич написав: «Галицька рапсодія» для симфонічного оркестру; «Баркарола» для скрипки і фортепіано, «Тихий спомин» – для скрипки і фортепіано ¹².

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор В. Косенко написав: «Дві поеми-легенди» – *e-moll* і *es-moll*, видані 1925 року, романси для голосу і фортепіано, *op. 7* (4 романси) та *op. 9*; «Колискову» та ін. твори для фортепіано: «Мазурка» *es-moll*, «Ноктюрн» *fis-moll*, *op. 11*, «Фантастична поема» *cis-moll*, *op. 12*, «Мазурка» *fis-moll*.

Довженко В. В. С. Косенко. – Київ, 1951. – С. 105.

Український композитор П. Козицький написав збірку обробок українських народних пісень *a cappella*: «8 прелюдів-пісень», де вміщені протяжні, побутові, побутово-жартівливі, танцювальні, ліричні, баладного характеру; 10 шкільних хорів, «Весняна ораторія» – для дитячого хору (1 ред.).

Довженко В. Нариси з історії української радянської музики. – Київ, 1957.

Додатки

СІЧЕНЬ, 23 На Поділлі, у с. Марківка, у хаті сільського священика о. Дмитрія [Леонтовича], вранці, о 8 год 30 хв, було вбито композитора Миколу Леонтовича. Вбивця – агент Губчека (рос.: Губернской чрезвычайной комиссии) Афанасій Грищенко (Гріщенко) – імітував пограбування, що дало підстави багато десятиліть поспіль приписувати це злочиння руці непійманого бандита. Правду про сплановане вбивство митця агентом ЧК (на основі архівних документів) було виголошено В. Кузик зі сцени Українського дому в Києві на вечорі «*In memoriam*» до 75-річчя з дня вбивства М. Д. Леонтовича і утворення Комітету пам'яті Леонтовича (23 лютого 1996 р.) [3, с. 4–5]. Детально картину вбивства (у травні 1921 р.) відтворив Гнат Яструбецький ¹³. Однак текст його письмового звіту було надруковано лише 1999 року. Як було вищезазначено, газета «Вісти» подала звістку про загибель композитора лише 2 березня 1921 року.

Кузик В. Як загинув Микола Леонтович // Літературна Україна. – 1996. – 23 трав.; Іванов В. Слідами трагічних подій // Український музичний архів. – Київ, 1999. – С. 58–61.

АРХИВИ

ЛЮТИЙ, 1 На 9-й день по вбивству М. Леонтовича в Києві, у Музично-драматичному інституті ім. М. В. Лисенка зібралася група діячів культури, професори та студентство. Вони організували концерт із творів митця й утворили Комітет пам'яті М. Д. Леонтовича. Комітет розпочав свою роботу із з'ясування обставин убивства композитора. До першого списку членів Комітету, попри всі складності політичного часу, записалося 49 членів – фундатори, почесні та персональні члени, представники від творчих та учбових установ: К. Стеценко, Ю. Михайлів, П. Козицький, М. Вериківський, Г. Верьовка, В. Верховинець, Н. Городовенко, П. Демуцький, Ф. Блуменфельд, Л. Курбас, С. Єфремов, Б. Лятошинський, П. Тичина¹⁴, Д. Ревуцький¹⁵, Б. Яворський¹⁶, члени родини М. Леонтовича та ін. [2, с. 10–11].

Кузик В. З історії утворення музичного товариства імені М. Д. Леонтовича // Український музичний архів. – Київ : Центрмузінформ, 1999. – С. 10–11.

1922 рік

СІЧЕНЬ, 1 Державний український хор, у зв'язку із 4-річчям свого існування, дав у Харкові урочистий концерт. У програмі: М. Леонтович – «Щедрик», «Моя пісня» і 5 обробок народних пісень; В. Ступницький – «Ой рано, рано» (обробка); К. Стеценко – «Сон»; П. Сениця – «Гомоніла Україна»¹⁷; М. Лисенко – «Не дивуйтесь, дівчата», «Заповіт» і фрагменти з кантати «Б'ють пороги»; Я. Степовий – «Дві хмароньки», «Для всіх ти мертва»¹⁸, «Прийшла в церкву стара баба».

Газ. «Вісти». – 6 січ.

Концерт капели бандуристів у Києві. У програмі: «Інтернаціонал», пісні – «Про Морозенка», «Про Байду», «Про Залізняка», «Був Гриць мудрий», «І шумить, і гуде».

Газ. «Пролетарская правда». – 17 янв.

СІЧЕНЬ, 23 Відзначення першої річниці від дня смерті видатного українського композитора М. Леонтовича. «Комітет пам'яті М. Леонтовича» організував у залах університету та Вищого музично-драматичного інституту ім. Лисенка в Києві концерти, присвячені пам'яті композитора. Були прочитані доповіді. При Печерському робітничому клубі відбудеться концерт за участю капели-студії ім. М. Леонтовича під керівництвом П. Тичини. Вступне слово – О. Чапківського¹⁹.

Газ. «Пролетарская правда». – 29 янв.

СІЧЕНЬ, 29 На відзнаку річниці від дня смерті М. Леонтовича Комітетом пам'яті композитора надруковано листівку з репродукцією портрета Леонтовича Б. Реріха²⁰, Гімназичну вулицю в Києві перейменовано у вулицю імені Леонтовича.

Журн. «Музика». – 1923. – № 1. – С. 29.

ЛЮТИЙ Статтю С. Дрімцова «Елементи народного стилю у творчості М. В. Лисенка» (до 80-річчя від дня народження) уміщено в журналі «Шляхи мистецтва» – в органі художнього сектору Головополітпросвіту УРСР, Харків, 1922, № 1.

Журн. «Шляхи мистецтва». – № 1.

ЛЮТИЙ, 11 У Харкові відбувся концерт Державного українського хору виключно з творів М. Леонтовича. Виконано було останнє – «Літні тони».

Газ. «Вісти». – 10 лют.

Перша Державна хорова капела «Думка», за запрошенням Наркомунпросвіти, здійснила гастрольну поїздку до Москви. У репертуарі – українські обрядові й побутові пісні, твори українських класиків і сучасних композиторів.

Газ. «Вісти». – 17 лют.; журн. «Музика». – 1924. – № 7–9.

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

Інтенсивний розвиток хорового мистецтва в м. Пирятині. Дві потужні музичні організації – «Державний музично-драматичний гурток», у якому працюють три диригенти, і хор Педкурсів – об'єднали всі музичні сили міста. Те ж спостерігаємо і в навколишніх селах: Український хор у Гребінці виконав на концерті, присвяченому Т. Шевченку, кантату К. Стеценка «Сонцем нам твоя пісня засяяла». Хори існують і в Харківцях, і в Антонівці.

Журн. «Музика». – 1923. – № 2. – С. 25.

ЛЮТИЙ, 26 Комітет пам'яті М. Леонтовича, після затвердження Положення, перейменовано на «Музичне товариство імені Леонтовича».

Журн. «Музика». – 1923. – № 1. – С. 29.

БЕРЕЗЕНЬ, 11 Музичне товариство ім. М. Леонтовича організувало кілька концертів, присвячених Шевченківським дням у Києві.

Журн. «Музика». – 1923. – № 1. – С. 29.

У Харківському оперному театрі відбувся симфонічний концерт. У програмі: Бетховен – V симфонія, «Леонора № 3»; Римський-Корсаков – «Шехерезада», «Світле свято», арії з опери «Царська наречена» у виконанні Добровольської. Диригував А. М. Пазовський.

Журн. «Художественная мысль». – 1922. – № 4.

КВІТЕНЬ, 1 Створено «Всеукраїнське музичне товариство імені М. Леонтовича», яке проголошено на загальних зборах членів Комітету пам'яті композитора; водночас було затверджено положення Товариства, обрано Центральне правління. При Товаристві почали працювати дві секції: музична і музейна.

Довженко В. Нариси з історії української радянської музики. – Київ, 1957. – С. 63.

КВІТЕНЬ, 29 Видатний український композитор Кирило Григорович Стеценко помер у с. Веприк поблизу Фастова. Похорони відбулися 1 травня.

Журн. «Искусство». – № 6. – С. 67.

ТРАВЕНЬ, 16 Вечір, присвячений пам'яті композитора К. Стеценка, організувало «Музичне товариство ім. М. Леонтовича» у приміщенні театру ім. Т. Шевченка в Києві. На урочистому траурному засіданні було прочитано доповіді: М. Качеровського – «Про життя К. Стеценка», О. Чапківського – «Про смерть і погребіння К. Стеценка», П. Козицького – «Про творчість композитора К. Стеценка». У концертному відділенні брали участь кращі сили міста та хорова капела «Думка».

Журн. «Музика». – 1923. – № 1. – С. 29.

ТРАВЕНЬ, 27 Концерт хору ім. К. Стеценка в Києві. Уперше було виконано українською мовою: «Стабат Матер» Гайдна і «Реквієм» Моцарта.

Журн. «Музика». – 1923. – № 1. – С. 29.

ТРАВЕНЬ, 28 Музичний конкурс оркестрів народних інструментів організовано в Києві Клубсекцією Губполітпросвіти. У складі журі – представники консерваторії та Клубсекції. Кращий оркестр отримає звання Першого оркестру народних інструментів Київщини, премію і право користування приміщенням Центрального Гарнізонного клубу.

Газ. «Пролетарская правда». – 1922. – 25 мая.

ЧЕРВЕНЬ, 17 Президіум Музичного товариства ім. М. Леонтовича із зібраним хором і артистами здійснив поїздку у Фастів і Веприк на могилу К. Стеценка. Відбулися відкрите зібрання з доповідями про життя і творчість композитора, а також концерти з його творів.

Журн. «Музика». – 1923. – № 1. – С. 29.

АРХІВИ

ЧЕРВЕНЬ, 26 Музичне товариство ім. М. Леонтовича в Києві організувало вечір, присвячений творчості поета П. Тичини. У програмі: твори М. Вериківського, В. Верховинця, П. Козицького, Я. Степового на слова Тичини у виконанні Капели-студії ім. Леонтовича й артистів.

Журн. «Музика». – 1923. – № 1. – С. 30.

ЧЕРВЕНЬ, 29 Український композитор Гнат Хоткевич виступив на вечорі в Сокольниках, під Харковом, у «Будинку відпочинку вчених», виконував народні пісні та думи під супровід бандури.

Газ. «Вісти». – 2 лип.

Головполітпросвіта Наркомпросу УРСР у Києві уклала договір з оперним антрепренером М. Багровим на експлуатацію Київського оперного театру. Ідейне керівництво бере на себе Політпросвіта, фінансові питання – Багров.

Газ. «Комуніст». – 16 лип.

ЛИПЕНЬ, 13 Концерт, у зв'язку з 25-річчям композиторської діяльності Б. Яновського, у Харкові відбувся з творів ювіляра. Симфонічна картина «Prima vera», Сюїта з балету «Біля моря», Інтермеццо й Прелюдія пам'яті Римського-Корсакова. Диригував автор.

Газ. «Комуніст». – 13 лип.

ЛИПЕНЬ, 25 Симфонічний концерт за участю артистів оперного театру [відбувся] у Харкові під керуванням проф. Добржинця. У програмі: Увертюра до опери «Весілля Фігаро» Моцарта, Вальс-фантазія Глінки, Увертюра до опери «Князь Ігор» Бородіна, «Зорогайда» Свенсона, сольні виступи Лебедевої, К. Коп'якової, В. Будневича та ін.

Газ. «Комуніст». – 28 лип.

СЕРПЕНЬ У Вінниці засновано Подільський філіал Музичного товариства ім. М. Леонтовича.

Газ. «Вісти». – 6 серп.

У Харків із Царицина [тепер – Волгоград, РФ] запрошено для виступу на I Всеукраїнській партконференції збройних сил Укркриму [Українського Криму] Народно-художню капелу під керівництвом хормейстера Перегудова. У програмі: революційні російські народні пісні, класична музика. Для трудящих міста капела дала в робітничих клубах низку концертів.

Газ. «Комуніст». – 26 серп.

Сектор мистецтва Всеукраїнського центрального виконкому постановив організувати конкурс на створення кращих творів, присвячених 5-й річниці Великої Жовтневої революції (опери, гімни, марші, ораторії та ін.).

Газ. «Вісти». – 30 серп.

ЛІТО Українська хорова капела «Думка», за угодою із ЦК профспілок цукровиків, провела гастролі Україною. Відбулося 82 концерти.

Журн. «Музика». – 1924. – № 7–9. – С. 163.

У м. Гайсині при педкурсах засновано хор імені М. Леонтовича. Керівник – М. Калинович. У репертуарі – твори О. Кошиця, М. Леонтовича, С. Людкевича, М. Лисенка, П. Сециці, Я. Степового.

Журн. «Музика». – 1925. – № 5–6. – С. 250.

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

Київська музична капела-студія ім. М. Леонтовича в кількості 150-ти осіб увійшла до складу «Музичного товариства ім. М. Леонтовича». Студією проведено майже 50 концертів. Організатори – хормейстери П. Тичина і Г. Верьовка.

Журн. «Музика». – 1924. – № 10–12. – С. 230.

ВЕРЕСЕНЬ Державний інструментальний «Квартет ім. Вільома», після повернення з поїздки Україною, дав у вересні – грудні низку концертів. У репертуарі – твори Бородіна, Глієра, Балакірева, Гріга, Мусоргського, Шуберта, Шумана, Чайковського. У концертах брали участь солісти оперного театру Харкова.

Журн. «Театр». – № 2, № 6, № 11; газ. «Комуніст». – 24 груд.

ВЕРЕСЕНЬ, 10 Відкриття сезону в Харківській держопері. Поставлено «Аїду». Диригент – А. Пазовський, режисер – Альтшулер, Аїда – П. Карпова, Амнеріс – К. Копьйова, Амонасро – В. Будневич, Радамес – Ю. Кипоренко-Даманський, Фараон – М. Рейзен²¹, жрець – О. Шидловський.

Жур. «Театр». – № 9 (23 верес.).

ВЕРЕСЕНЬ, 29 Урочисте відкриття філіалу Музичного товариства ім. М. Леонтовича в м. Тульчині (Поділля), де жив і працював композитор. Філіал розпочав свою діяльність з організації музичної школи ім. М. Леонтовича та двох концертів капели «Думка».

Журн. «Музика». – 1923. – № 1. – С. 30.

ЖОВТЕНЬ При Київському оперному театрі відкривається студія для підготовки молодих кадрів – оперних артистів. Засновники – М. Багров і Р. Глинський²². Викладачі – режисери та артисти оперного театру і професори музичних учбових закладів.

Газ. «Пролетарская правда». – 10 окт.

Правління колективу театру ім. Заньковецької в Києві організувало цикл народних опер за участю місцевих оперних сил. Поставлена «Катерина» М. Аркаса за участю Лисецької, Лубенцова, Знаменського та ін.

Газ. «Пролетарская правда». – 14 окт.

У Музичному інституті ім. М. Лисенка в Києві відбувся урочистий акт. Виступали: декан і ректор А. Буцький – «Про сучасні проблеми музики», академік Ф. Шмідт – «Про наукові основи мистецької педагогіки», П. Козицький – «Про українську музику» та ін.

Газ. «Пролетарская правда». – 15 окт., 19 жовт.

У Музичному товаристві ім. М. Леонтовича в Києві формують до видання збірник – 160 народних, ще не надрукованих, пісень, зібраних К. Квіткою, серед яких – і новітні, що виявляють побут Київської губернії.

Газ. «Пролетарская правда». – 15 окт.

Київський оперний театр ім. Лібкнехта передано Головополітпросвітою, за угодою, М. Багрову; створено художню раду, до якої ввійшли представник Музичного товариства ім. Леонтовича і Лесь Курбас як режисер української опери.

Журн. «Музика». – 1923. – № 2. – С. 21.

ЖОВТЕНЬ, 23 За ініціативою та участю професорів Музичного інституту і Музичного технікуму в Харкові відбувся концерт із творів Р. Глієра. У програмі: Струнний секстет, *ор. 1*, Квартет, *ор. 20*, романси у виконанні співачки Вітте.

Газ. «Комуніст». – 27 жовт.

АРХІВИ

Український оперний театр уперше почав видавати власний друкований орган – «Бюлетень Київського академічного театру ім. К. Лібкнехта» (Київ).

Стефанович М. Київський державний орден Леніна академічний театр опери та балету УРСР ім. Шевченка. – Київ, 1960. – С. 61.

При Всеукраїнській академії наук відкрито музично-етнографічний кабінет, очолюваний видатним українським фольклористом Климентом Квіткою. Кабінет зібрав понад 700 народних мелодій, надрукував «Повідомлення музично-етнографічного кабінету», «М. Лисенко, як збирач народних пісень» (К. Квітка). Відомий знавець народної музики О. Сластіон²³ подарував кабінету фонограф з фонограмами.

Журн. «Музика». – 1923. – № 1. – С. 26.

ЛИСТОПАД, 7 5-та річниця Жовтневої революції була відзначена концертом. У програмі – «Інтернаціонал», «Кантата» для хору, оркестру й солістів Л. Штейнберга²⁴. Участь брали: М. Литвиненко-Вольгемут, І. Чернявський та М. Стефанович²⁵.

Стефанович М. Київський державний орден Леніна академічний театр опери та балету УРСР ім. Шевченка. – Київ, 1960. – С. 62.

Український композитор С. Дремцов написав нові твори: «До праці» (мішаний хор з ф-но), «Заповіт» (8-голосний хор), «Гімн землі» (6-голосний мішаний хор), «Земле моя» на слова Франка, «Робочий гімн» (слова і музика С. Дремцова), «Бій відгрімів» (для високого голосу), «Не плачте над трупами» (аранжування для 2-голосного хору).

Газ. «Вісти». – 14 листоп.

У м. Лубни (Полтавщина), одразу після революції, засновано «Національний хор» (60 осіб); у його репертуарі – українська класична музика. Диригент – Роменський. У 1922 році, на базі цього хору, засновано Хорову студію при робітничому клубі з викладанням українською мовою теоретичних предметів, співів і фортепіано. Хор під орудою П. Боцюна ілюструє лекції.

Журн. «Музика». – 1923. – № 8–9. – С. 36.

ЛИСТОПАД, 19 На вшанування 10-річчя від дня смерті українського композитора-класика М. Лисенка в Київській Академії наук відбулося публічне засідання. Вступне слово – академік А. Кримський; доповіді: М. Грінченко – «Лисенко як композитор», К. Квітка – «Лисенко як етнограф», П. Демуцький – «Спогади про Лисенка» та ін. Д. Ревуцький виконав мистецькі обробки народної музики Лисенка.

Газ. «Пролетарская правда». – 18 нояб.

Написані нові музичні твори на тему «Жовтень у музиці»: «Кантата» (гімн) Л. Лісовського, «Революційні прелюдії» П. Козицького, революційні хори П. Толстякова²⁶ та ін.

Газ. «Вісти». – 9 листоп.

ЛИСТОПАД, 22 Постанова ВУЦВК про введення кодексу законів про народну освіту. Частина III, розділ I: Загальні положення і завдання: мистецтво є засобом агітації і пропаганди та використовується Головополітпросвітою в системі виховання й освіти; ведеться боротьба з ідеологією буржуазного мистецтва; пропаганда мистецтва серед трудящих, виявлення форм і елементів пролетарської творчості. Розділ II: Театр і музика за посередництва Відділу мистецтв підлягають контролю Головополітпросвіти. Розділ III: Про присвоєння почесних звань «Заслуженого артиста УРСР» або «Народного артиста».

«Собрание узаконений и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства Украины». – 1922. – № 49. – С. 729.

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

Композитор М. Косак (колишній диригент Львівської опери) написав музику до п'єси Лесі Українки «Лісова пісня».

Газ. «Вісти». – 26 листоп.

ЛИСТОПАД, 23 У Харкові відбувся концерт учнів Народної консерваторії по класу вокалу викладача К. Максанина.

Журн. «Театр». – 5 груд.

ГРУДЕНЬ, 1 Перший концерт Українського художнього вокального квартету, створеного Г. Хоткевичем, у Харкові. У програмі: галицькі, буковинські, чумацькі народні пісні, вокальні твори Г. Хоткевича на слова Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, фрагменти з музичної драми «Шакунтала» (Калідаса, переклад і музика Г. Хоткевича). Склад квартету: Орська, Римська-Корсакова, Мамин, Ткаченко. У концерт включено пояснення автора.

*Газ. «Вісти». – 29 листоп.;
газ. «Вісти». – 1 груд., 6 груд.*

Склад трупи Київського оперного театру на сезон 1922 / 23. Диригенти: Л. Штейнберг, І. Паліцин; гл. режисер – О. Самарин-Волзький; О. Монська, М. Литвиненко-Вольгемут, З. Рибчинська, М. Скибицька, М. Микиша, В. Сабінін, В. Любченко, В. Ухов, В. Лубенцов, В. Матусевич. Театр видає Бюлетень Київського театру ім. Лібкнехта.

Стефанович М. Київський державний орденна Леніна академічний театр опери та балету УРСР ім. Шевченка. – Київ, 1960. – С. 61.

Три збірки аранжувань народних пісень видатного українського композитора Миколи Леонтовича, укладені 1922 року, оприлюднено під назвою «Музичні твори» видавництвом «Книгоспілка» в Києві 1925 року.

Журн. «Музика». – 1925. – № 11–12. – С. 49.

ГРУДЕНЬ, 25 У Харкові відбувся вечір у поміч голодуючим, участь брали: симфонічний оркестр оперного театру (диригент Вайсенберг), Ю. Кипоренко-Даманський, Держквартет ім. Вільйома, український хор (керівник Ф. Соболю), український народний оркестр (керівник Комаренко) та ін.

Газ. «Вісти». – 24 груд.

ГРУДЕНЬ, 28 У зв'язку з 10-ю річницею від дня смерті видатного українського композитора М. В. Лисенка в Києві було виконано новий твір М. Вериківського – «Реквієм» пам'яті М. Лисенка, написаний спеціально до цієї дати.

Журн. «Музика». – 1923. – № 1. – С. 27.

1922 рік (загалом) Український композитор Борис Лятошинський написав: Другий струнний квартет (*F-dur*) у 4-х частинах; Три романси для баса і ф-но: «После боя», «На кладбище», «Старинная песня»; Три романси для голосу і ф-но: «Похоронна пісня», «На черных парусах», «Мне снилось»; Три романси для низького голосу і ф-но: «Проклятое место», «Листья шумели уныло», «Зарыт на дальнем перекрестке»; Тріо для фортеп'яно, скрипки і віолончелі в 3-х частинах.

Запорожец Н. Б. М. Лятошинский. – Москва, 1960. – С. 149.

Український композитор В. Косенко написав: «12 етюдів» для ф-но, *op. 8*; «12 романсів» для голосу і ф-но; фортеп'янні твори: Соната № 1 *b-moll*, *op. 15*.

Довженко В. В. С. Косенко. – Київ, 1951. – С. 104.

АРХІВИ

Український музикознавець і фольклорист Микола Грінченка написав першу в Україні працю «Історія української музики», видану в Києві 1922 року. Ним також були написані статті про Леонтовича, стаття про Степового і стаття «Характерні ознаки в сучасній українській музиці».

Журн. «Шляхи мистецтва». – № 1.

Український композитор Кирило Стеценко написав музику до поеми Т. Шевченка «Гайдамаки» [січень – початок квітня; 29 квітня помер].

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Михайло Вериківський написав: «Серенада», «Перед брамою», «Роси-сльози на квітках» – для голосу і ф-но; «Чого соловей» – для мішаного хору і ф-но.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Видатний український музикознавець, фольклорист Климент Квітка уклав збірку «Українські народні мелодії: зібрав Климент Квітка», К., 1922.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Пилип Козицький написав Чотири романси для голосу і ф-но; «Вісім прелюдів-пісень» для мішаного хору *a cappella*, «10 шкільних хорів» *a cappella*.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Павло Сениця написав: «Останній поклін», «Тіні минулого», «Кохаймося, любімося» – для голосу і ф-но.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

1923 рік

СІЧЕНЬ Концерт хорової капели під керівництвом Гр. Давидовського в залі київського Пролетарського музею [тепер – Київській будинок вчителя]. У програмі – українські народні пісні та оперні хори українських композиторів: М. Лисенка, Гр. Давидовського, М. Леонтовича, В. Ступницького.

Газ. «Більшовик». – 10 січ.

Державна хорова капела «Думка», що дала за три роки свого існування 300 концертів, виявила велику ініціативу у створенні революційного репертуару та популяризації кращих зразків класичної музики. Намічено такі цикли концертів: 1. Пісні праці, боротьби та волі; 2. Українська народна і мистецька [композиторська] пісня; 3. Твори європейських класиків; 4. Народні та мистецькі пісні Галичини. Капела гастролювала в Москві та в провінції. Заплановані нові поїздки у віддалені й глухі куточки України.

Газ. «Вісти». – 21 січ.

Оперу «Князь Ігор» Бородіна в Харківському оперному театрі поставлено в бенефіс А. Пазовського (диригент). Виконавці: Ігор – В. Будневич, Ярославна – Покровська, Кончаківна – К. Копйова, В. Галицький – О. Каченовський, Кончак – О. Шидловський.

Журн. «Календарь искусств». – № 1.

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

Композитора Б. Яновського призначено ректором Харківського музтехнікуму.

Журн. «Календарь искусств». – № 2.

При Харківському музичному інституті відкрито «Загальнодоступні музичні курси». Програму інституту розширено, уведено курс історії музики.

Журн. «Календарь искусств». – № 1.

Капела-студія ім. М. Леонтовича в Києві веде роботу у двох напрямках: концертна робота і заняття зі студентами. Створено другу групу з вивчення теорії музики і сольфеджіо, з постановки голосу. Теоретичні заняття доповнені відвідуванням концертів, музеїв. У січні ц. р. студія дала 8 концертів, у програмі яких, окрім української музики, були твори Римського-Корсакова. До наступного концерту студія готує поліфонічні твори авторів «строного стилю»: Орlando Лассо, Палестрина, Габріеллі, Хаслер та ін.

Журн. «Музыка». – № 1.

ЛЮТИЙ, 5 Хор при педкурсах у м. Козелець Чернігівської області, за згоди Музичного товариства ім. М. Леонтовича, узяв назву «Хор ім. М. Леонтовича». Проведено концерт з нагоди 2-ї річниці від дня смерті композитора. Майже всі концерти супроводжуються лекціями.

Журн. «Музыка». – № 2. – С. 25.

ЛЮТИЙ, 18 Вечір-концерт пам'яті М. Леонтовича, організований за ініціативою Музичного товариства ім. М. Леонтовича, [відбувся] у Києві у зв'язку з 2-ю річницею смерті композитора. Доповіди М. Грінченка, П. Козицького. Капела-студія імені композитора виконала його твори.

Газ. «Більшовик». – 21 лют.;

журн. «Музыка». – № 3–5. – С. 39–40.

ЛЮТИЙ, 20 Товариство ім. М. Леонтовича в Києві продовжує музично-історичний і теоретичний цикли лекцій та доповідей на музичних «вівторках». Намічено таку програму: К. Квітка – «Періодизація народної музики»; П. Козицький – «Уваги до історії української музики»; А. Буцький – «Музика і життя»; М. Грінченко – «Англійська преса про українську музику». Спеціальна музична комісія розпочинає роботу над перекладом українською романсів Шуберта, Шумана, Брамса, Гречанінова та норвезьких композиторів. Розпочато організацію «Дитячої музичної студії».

Газ. «Більшовик». – 18 лют.

ЛЮТИЙ, 25 Перший камерний вечір Державного українського хору ім. М. Леонтовича (ДУХ) у Харкові було присвячено виконанню уривків з українських опер, оперет і музичних драм. У програмі: М. Лисенко – «Тарас Бульба», «Утоплена», «Різдвяна ніч», «Ноктюрн»; К. Стеценко – «Полонянка», «Про що тирса шелестіла»; П. Ніщинський – «Вечорниці»; С. Гулак-Артемівський – «Запорожець за Дунаєм».

Газ. «Вісти». – 25 лют., 28 лют.

ЛЮТИЙ, 25 Концерт української хорової капели «Думка» у Пролетарському будинку мистецтв у Києві. У програмі – твори українських і російських класиків.

Газ. «Вісти». – 28 лют.

ЛЮТИЙ – БЕРЕЗЕНЬ Українська хорова капела «Думка» брала участь у «Святі народів» у Москві під час Всесоюзної виставки. Хор виконував українські пісні.

Газ. «Вісти». – 9 берез.

АРХІВИ

БЕРЕЗЕНЬ, 7 Концерт хорової капели «Думка» в залі Вищого інституту народної освіти в Києві. У програмі: А. Анцев²⁷ – «Реквієм»; С. Людкевич – «Хор підземних ковалів»; М. Леонтович – «Льодолом»; К. Стеценко – «Вечір», «Ясний місяць-серпик», «Море», «В могилі».

Газ. «Більшовик». – 9 берез.

БЕСНА Черговий симфонічний концерт колективу безробітних оркестрантів під керівництвом диригента Рябініна в Харкові. У програмі: твори Бетховена, Мусоргського та Римського-Корсакова. Участь брали солісти оперного театру – Кропивницька і Книжников.

Газ. «Комуніст». – 24 берез.

БЕРЕЗЕНЬ Концерт Українського вокального квартету під керівництвом Гната Хоткевича, присвячений 62-й річниці від дня смерті Т. Шевченка. У I відділенні було повторено програму вечора, організованого студентами Харківського університету в 1862 році, II відділення – звучали невидані твори Г. Хоткевича на вірші Т. Шевченка.

Газ. «Вісти». – 11 берез.

Концерт піаніста Г. Нейгауза в Харкові. Були виконанні всі сонати Скрябіна.

Газ. «Комуніст». – 27 берез.

БЕРЕЗЕНЬ, 27 У Товаристві ім. М. Леонтовича в Києві на черговому Музичному «вівторку» відбулася доповідь К. Квітки на тему «Ритмічні паралелі в слов'янських піснях», супроводжена музичними ілюстраціями.

Газ. «Більшовик». – 27 берез.

БЕРЕЗЕНЬ, 29 Оперу Монюшка «Галька» поставлено в Київському оперному театрі українською мовою. Режисер – Самарин-Волжський. Виконавці: М. Литвиненко-Вольгемут, М. Микиша, Матусевич.

Стефанович М. Київський державний ордена Леніна академічний театр опери та балету УРСР ім. Шевченка. – Київ, 1960. – С. 62, 73; журн. «Музика». – № 1. – С. 26.

БЕРЕЗЕНЬ 40-річчя композиторської діяльності композитора О. Глазунова. Симфонічний оркестр Харківського оперного театру під керівництвом А. Пазовського виконав: П'яту симфонію, «Урочисту увертюру», Концерт для скрипки (соліст І. Добржинець).

Газ. «Комуніст». – 28 берез.

Концерт селянського хору с. Деркачі у приміщенні Держбібліотеки Києва під керівництвом вчителя Герасимчука. Склад хору – 75 осіб. У програмі: М. Вериківський – «Колискова», «Сусідка»; В. Верховинець – «Ми дзвіночки», «Веснянка»; О. Кошиць – «Ченчик»; П. Козицький – «Нова Атлантида», «Ой дуб дуба»; М. Леонтович – «Мала мати одну дочку», «Женчичок-бренчичок», примітиви П. Демущького.

Газ. «Вісти». – 30 берез.

КВІТЕНЬ, 19 У залі Будинку Пролетарського мистецтва Києва відбувся концерт на честь 75-річчя педагогічної діяльності професора В. В. Пухальського, відомого піаніста та засновника Київської консерваторії.

Газ. «Комуніст». – 13 квіт.; журн. «Музика». – № 2. – С. 23.

КВІТЕНЬ, 23 Перший симфонічний концерт, присвячений творчості С. Рахманінова, з нагоди 50-річчя від дня його народження. Оркестром Київської Держфілармонії диригував Л. Штейнберг, брав участь піаніст Г. Нейгауз.

Журн. «Музика». – № 2.

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

КВІТЕНЬ Постановка опери Чайковського «Мазепа» в Харківському оперному театрі. Диригував А. Пазовський. Виконавці: Мазепа – В. Будневич, Марія – Кропивницька, Кочубей – О. Каченовський, Андрій – Ю. Кипоренко-Даманський, Орлик – М. Рейзен, Іскра – А. Брайнін.

Газ. «Комуніст». – 24 квіт.

Концерт інтернаціональної музики в Києві в залі Пролетарського музею дала хорова капела під керівництвом Гр. Давидовського. У програмі: твори українських класиків, українські народні пісні, хори та сольні виступи на мовах – російській, вірменській, грецькій, грузинській, польській, румунській, татарській.

Газ. «Більшовик». – 12 квіт.

Вийшов друком перший номер українського журналу «Музика» (орган Музичного товариства ім. М. Леонтовича; роки видання: 1923–1925, 1927). У редакційній статті журнал висунув перед діячами музичного мистецтва такі завдання: створення художніх цінностей, що відповідали б вимогам нової радянської культури, художнє виховання народу, піднесення науково-теоретичного рівня. Журнал закликав вести рішучу боротьбу «з тим безпросвітним дилетантизмом, що міцними путами сковує поступ мистецтва»; почати боротьбу «з несерйозним аматорством та хатнім патріотизмом – ось наші найближчі завдання», як мовиться в редакційній статті.

Журн. «Музика». – № 1. – С. 5; газ. «Більшовик». – 8 трав.

ТРАВЕНЬ, 12 Вечір з невиданих творів українських сучасних композиторів. У програмі: твори П. Батюка, К. Богуславського, М. Вериківського, В. Верховинця, М. Гайдая, Р. Глієра, С. Дрімцова, О. Дзбанівського, П. Козицького, В. Ступницького, П. Толстякова. Виконавці – Державний український хор ім. Леонтовича. Концерт відбувся в Харківській громадській бібліотеці; більшістю творів диригували автори (Харків).

Газ. «Вісти». – 4 трав.

ТРАВЕНЬ, 12 У Київському оперному театрі ім. К. Лібкнехта поставлено оперу Масканьї «Сільська честь» українською мовою.

Стефанович М. Київський державний ордена Леніна академічний театр опери та балету УРСР ім. Шевченка. – Київ, 1960. – С. 62, 73.

ТРАВЕНЬ, 13 Концерт Державного українського хору (ДУХ) ім. М. Леонтовича в Харкові. У програмі: твори М. Вериківського, В. Верховинця, М. Леонтовича, нові твори сучасних композиторів і сольні виступи.

Газ. «Вісти». – 16 трав.

ТРАВЕНЬ, 21 На з'їзді Комбідів [Комітетів бідноти] у Харкові відбувся концерт капели «Думка». У програмі: народні та революційні пісні в аранжуванні М. Леонтовича, М. Лисенка, П. Сениці та ін.; російські та зарубіжні композитори.

Газ. «Вісти». – 23 трав.; газ. «Більшовик». – 23 трав.

ТРАВЕНЬ У Музичному товаристві ім. Леонтовича в Києві відбувся відкритий диспут на тему «Соціальний і національний елемент у музиці». Виступали А. Альшванг, І. Белза-Дорошук, Асмус.

Газ. «Більшовик». – 1 черв.

Ювілейний авторський вечір композитора Л. Лісовського у приміщенні Громадської бібліотеки в Харкові. У програмі – вокальні твори ювіляра. Біля рояля – автор.

Газ. «Комуніст». – 1 черв.

АРХІВИ

ВЕСНА Концерт капели «Думка» – «Весна в піснях» у Києві. Виконували: «Пори року» [ораторія] Гайдна, «Проводи Масниці» з опери Римського-Корсакова «Снігуронька», С. Танєєв та ін.

Журн. «Музика». – № 2. – С. 23.

ЧЕРВЕНЬ У Шпиківі (Поділля) створено хор ім. Леонтовича. Склад: робітники, селяни, учні. У репертуарі: твори М. Леонтовича, М. Вериківського, П. Козицького, С. Людкевича, М. Лисенка, О. Нижанківського. Диригент – Я. Вітошинський.

Журн. «Музика». – № 7–9. – С. 173.

На педкурсах у Козельці (Чернігівщина) при хорі ім. Леонтовича відкрито музичну студію з викладанням співів, фортепіано, теорії.

Журн. «Музика». – № 6–7. – С. 42.

Засновано капелу «Робітничий український хор» («РУХ») у Києві. Склад капели – робфаківці, студенти, робітники. Всього 55 осіб. Диригент – Б. Левитський.

Журн. «Музика». – 1925. – № 1. – С. 44.

ЧЕРВЕНЬ, 7 На запрошення Культпросвіти Допра в Харкові Державний український хор ім. М. Леонтовича дав концерт для 1800 в'язнів. Виконували: революційні твори та народні пісні в аранжуванні М. Леонтовича.

Газ. «Вісти». – 9 черв.

ЧЕРВЕНЬ, 8 Перша нарада пролетарських поетів і композиторів з питання об'єднання музичних сил з літературними відбулася у приміщенні педкурсів ім. Г. Сковороди в Харкові. Присутні з боку музик: К. Богуславський, О. Дзбанівський, С. Дрімцов, Ф. Соболев.

Газ. «Вісти». – 13 черв.

ЧЕРВЕНЬ Театральна секція при Комітеті покращання побуту учнів («Кппуч») запропонувала диригенту Об'єднаного студентського хору Б. Левитському створити при «Кппучі» хор.

Газ. «Більшовик». – 14 черв.

Концерти Миколи Малько в Пролетарському саду Києва. У програмі – симфонічні твори Чайковського, Бетховена.

Газ. «Більшовик». – 24 черв.

Створено Київську філармонію. Відбулося 2 концерти симфонічної музики і кілька концертів за участю гастролерів.

Газ. «Вісти». – 23 черв.

У Києві та Харкові відбулися об'єднанні зібрання поетів і композиторів, на яких музикознавці й композитори читали доповіді (А. Альшванг – про метр і ритм, В. Ступницький – про сучасну українську музику та ін.), композитори демонстрували свої нові твори (М. Вериківський, К. Богуславський та ін.).

Газ. «Більшовик». – 29 черв.; газ. «Вісти». – 17 черв., 23 черв.

ЛІТО Гастролі московських диригентів М. Малька, Р. Глієра та М. Іпполітова-Іванова й піаніста Г. Нейгауза в Києві.

Журн. «Музика». – № 4–5. – С. 35.

ЛИПЕНЬ Перша поїздка Української хорової капели «РУХ» на могилу Т. Шевченка Каневі. Диригент – Б. Левитський.

Журн. «Музика». – 1925. – № 1. – С. 44.

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

ЛИПЕНЬ, 22 Концерт Української хорової капели «Думка» з творів сучасних українських композиторів відбувся в Києві. У програмі: М. Вериківський – ораторія-дума «Про дівку-бранку Марусю Богуславку», В. Верховинець – «Більше надії, брати», П. Козицький – «Ой до того жита», «Ой коляда, колядниця», «Високо сонце сходить», Л. Ревуцький – кантата-поема «Хустина», Я. Яциневич – «Вечір». Майже всі твори виконували вперше.

Газ. «Більшовик». – 24 лип.

ЛИПЕНЬ Постановка опери С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм» у саду колишнього Комерційного клубу в Харкові.

Газ. «Комуніст». – 27 лип.

Гастролі диригента М. Малька в Харкові. У програмі твори Чайковського: IV симфонія, «Ромео і Джульєтта», «Італійське капричіо».

Газ. «Комуніст». – 15 лип.

СЕРПЕНЬ, 1 У Винниці (Поділля) відбулося відкриття Державного музичного технікуму, який має такі відділення: спеціального фортепіано, скрипки, альту, віолончелі, духових інструментів, сольного співу, теорії композиції.

Журн. «Музика». – № 4–5. – С. 35.

СЕРПЕНЬ Український державний хор «ДУХ», після концертних поїздок Харківською округою, намітив план подальшої роботи. З метою ознайомлення селян з українською музикою, пробудження в них музичних запитів і пошуків шляхів до творення нової пролетарської музики, хор реорганізовано в пересувну капелу, яка буде створювати на периферії нові хори та надавати допомогу вже існуючим. Схвалено ряд заходів зі сприяння підняття художнього рівня хору й слухачів.

Газ. «Вісти». – 22 серп.

У Харкові відбувся авторський симфонічний концерт проф. Московської консерваторії, композитора М. Іпполітова-Іванова. У програмі: I симфонія, прелюдія і танець із опери «Руф», Анданте та Грузинський марш із сюїти «Іверія».

Газ. «Комуніст». – 8 серп.

Концерти симфонічного оркестру в Харкові. У програмі – Римський-Корсаков. Диригує гастролер А. С. Пазовський (Москва).

Газ. «Комуніст». – 26 лип., 3 серп.

Головполітпросвіта, у зв'язку з проголошенням Харкова столицею України, приступила до реорганізації опери в українсько-російську та звертається до Раднаргоспу [Рада народного господарства] за сприянням.

Газ. «Вісти». – 19 серп.

Українську хорову капелу «Думка», за розпорядженням Раднаргоспу, відкомандировано до Москви для проведення концертів української пісні під час Сільськогосподарської виставки. У день відкриття капела виступила біля українського павільйону, потім (у вересні), – у спільному концерті із чуваським і білоруським хорами, – виконала ораторію М. Вериківського «Дума про дівку-бранку» та інші твори українських композиторів. За місяць, – із 19 серпня по 19 вересня, – «Думка» дала на виставці 12 показових концертів. 28 і 30 серпня відбулися концерти для червоноармійців.

Газ. «Більшовик». – 28 верес.; газ. «Вісти». – 24 серп., 1 верес.

АРХІВИ

ВЕРЕСЕНЬ Концерт Державної Харківської хорової капели «ДУХ» ім. М. Леонтовича для робітників. У програмі: твори В. Верховинця на слова молодих українських пролетарських поетів (диригував автор). Твори М. Леонтовича, музика на слова І. Франка – диригент Ф. Соболь.

Газ. «Вісти». – 6 верес.

Концерт піаніста Г. Нейгауза в Харкові, де було виконано: «Танці» С. Прокоф'єва, ранні п'єси К. Шимановського, твори С. Франка, О. Скрябіна.

Газ. «Комуніст». – 8 верес.

У симфонічних концертах, під час літнього сезону в Пролетарському саду Києва, виступали такі диригенти: Л. Штейнберг, зі своєю симфонією, Р. Глієр, з I симфонією Б. Лятошинського, М. Малько, з V симфонією Чайковського, та М. Іпполітов-Іванов.

Газ. «Більшовик». – 13 верес.

ВЕРЕСЕНЬ, 16 Хор ім. М. Леонтовича в Харкові дав концерт для повітрофлотців під назвою «Вечір пролетарської поезії в музичній інтерпретації». У програмі: невидані твори К. Богуславського, М. Вериківського, В. Верховинця, П. Козицького на слова українських радянських поетів – В. Поліщука, В. Сосюри, П. Тичини, Чумака та ін. Вступне слово – В. Блакитного. Мета концерту – ознайомлення публіки з новою пролетарською творчістю і революційними досягненнями української музики.

*Газ. «Комуніст». – 12 верес.;
газ. «Вісти». – 9 верес., 18 верес.*

ВЕРЕСЕНЬ, 25 На загальних зборах Музичного товариства ім. М. Леонтовича в Києві ухвалено план роботи на 1923/1924 рік, що передбачає проведення концертів, диспутів, рефератів, конкурсів, видавничої та наукової роботи, а також знайомство зі студіями й капелами.

Журн. «Музика». – № 6–7. – С. 40.

ВЕРЕСЕНЬ, 26 Закритий концерт-іспит українського Студентського хору в Києві перед комісією Музичного товариства ім. М. Леонтовича відбувся у приміщенні клубу «Сільський пролетарій». У програмі: пісні П. Батюка, М. Вериківського та П. Козицького.

Газ. «Більшовик». – 29 верес.

ВЕРЕСЕНЬ, 29 У Києві відбувся концерт піаніста Генріха Нейгауза. У програмі: Брамс, Ліст, Метнер, Рахманінов, Шуман.

Газ. «Більшовик». – 23 жовт.

ВЕРЕСЕНЬ, 30 «Галицький музичний вечір» організовано Державним українським хором (ДУХ) ім. М. Леонтовича в Харкові. У програмі: твори галицьких і буковинських композиторів: В. Барвінський – «Вечором в хаті»; А. Вахнянин – «У неділю вранці», поема; Ф. Колесса – «Журавлі»; Д. Січинський – квартет «Даремна пісня»; С. Людкевич, Г. Топольницький, М. Лисенко та ін. на слова І. Франка. Перед концертом були прочитані доповіді про значення І. Франка та про Галичину.

Газ. «Вісти». – 9 жовт., 2 жовт.

ЖОВТЕНЬ, 5 При Інституті народної освіти в Ніжині створено хор у кількості 46 осіб. Викладають елементарну теорію музики, сольфеджіо, постановки голосу, влаштовують вечори та прослуховування музики.

Журн. «Музика». – № 10–12. – С. 38.

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

ЖОВТЕНЬ, 5 Урочисте засідання Вищого музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка в Києві у зв'язку з початком занять. Виступали: ректор і декан А. Буцький, декани Л. Курбас, П. Козицький, О. Смирнов, академік Ф. Шмідт та ін. Намічено завдання інституту, винесено рішення про збільшення часу для вивчення української музики та розвитку творчої ініціативи учнів, зв'язкам із селянством і Червоною армією шляхом культшефства. Диригентський факультет почне роботу над оперою М. Лисенка «Тарас Бульба».

Газ. «Більшовик». – 9 жовт.

ЖОВТЕНЬ, 21 Концерт української хорової капели «Думка», присвячений творам українських композиторів Галичини – А. Вахнянина, О. Нижанківського, С. Людкевича, Г. Топольницького, у Київському Пролетарському будинку мистецтв.

Газ. «Більшовик». – 23 жовт.

ЖОВТЕНЬ Хор ім. К. Стеценка при Музичному товаристві ім. М. Леонтовича (Київ) реорганізовано в хор-студію під керівництвом М. Вериківського й В. Верховинця. У репертуарі хору – творчість класиків XVIII–XIX століть і сучасних композиторів. Склад – 60 осіб, переважно селяни. Лектори – професори Інституту ім. М. Лисенка та консерваторії.

Журн. «Музика». – № 6–7. – С. 40.

ЛИСТОПАД Для співробітників [Всеукраїнської] академії наук у Києві організовано вечір німецького романсу в українському перекладі (Д. Ревуцького). Виконували твори Бетховена, Шуберта, Шумана, Вольфа та ін.

Журн. «Музика». – № 8–9. – С. 34.

Український мішаний хор під керівництвом О. Кошиця, після 6-місячного турне Південною Америкою, гастролує в Північній Америці з великим успіхом.

Журн. «Музика». – № 8–9. – С. 35.

ЛИСТОПАД, 7 У день Жовтневих свят у Києві, під керівництвом диригента капели «Думка» [Н. Городовенка], на площі Карла Маркса [тепер – Майдан Незалежності] відбувся об'єднаний виступ хорових колективів міста. У програмі: «Інтернаціонал», «Вічний революціонер» М. Лисенка на слова І. Франка та ін.

Додаток до газ. «Вісти»: «Література, наука і мистецтво». – 7 листоп.

Видатний український фольклорист Климент Квітка повернувся з поїздки Чернігівщиною в Київ; Квітка записав біля 130 народних пісень, серед яких – два варіанти старовинної думи «Про трьох братів Озівських».

Журн. «Музика». – № 8–9. – С. 34;

газ. «Більшовик». – 23 листоп.

З метою поширення музичної освіти та культурного відпочинку робітників у Лубнах, при Центральному робітничому клубі, відкрито хорову студію. У хорі, при студії, – 55 осіб.

Журн. «Музика». – № 1–3. – С. 56.

ЛИСТОПАД, 12 Перший концерт державного струнного квартету ім. Вільйома, створеного в Харкові. У репертуарі квартету – твори російських і німецьких класиків. Склад: Гольдфельд (I скрипка), Старосельський (II скрипка), Свирський (альт), Кутїн (віолончель). У звітному концерті було виконано: «Ларго» Гайдна, Квартет Моцарта, за участю співачки Лебедевої виконано уривки з опер Моцарта.

Газ. «Вісти». – 14 листоп.;

газ. «Комуніст». – 11 листоп., 14 листоп.

АРХІВИ

ЛИСТОПАД, 15 У Музичному товаристві ім. М. Леонтовича в Києві поновлено «вівторки» – відкриті засідання музичної комісії. Український етнограф К. Квітка прочитав доповідь «Дві музично-етнографічні екскурсії на Чернігівщину» з описом цікавих старовинних обрядових ігр і пісень.

Газ. «Більшовик». – 3 листоп.; журн. «Музика». – № 8–9. – С. 34.

ЛИСТОПАД, 17 У Києві, у приміщенні Музичного товариства ім. М. Леонтовича, відбувся закритий концерт із творів українських радянських композиторів, що ввійшли у збірку «Червоний заспів». Присутні: Вокальний квартет ім. Я. Степового, студентський хор (дир. Тараканов²⁸), хор-студія ім. К. Стеценка – дир. В. Верховинець.

Газ. «Більшовик». – 25 листоп.; журн. «Музика». – № 8–9. – С. 34.

ГРУДЕНЬ У Новій Басані на Чернігівщині продовжує діяльність хор ім. М. Леонтовича під керівництвом диригента Є. Тичини та акомпаніатора С. Неверова. У репертуарі хору – твори українських композиторів-класиків. Хор підтримує творчі зв'язки зі студією ім. М. Леонтовича в Києві [хормейстер П. Тичини], що постачає його матеріалами.

Журн. «Музика». – № 8–9. – С. 37.

Любительський хор у Тирасполі (Одещина), у складі 38 осіб, регулярно дає концерти, до яких включено аранжування народних пісень М. Леонтовича і М. Лисенка.

Журн. «Музика». – № 8–9. – С. 37.

ГРУДЕНЬ, 10 Концерт симфонічного студентського оркестру Музичного інституту в Харкові, з яким упродовж місяця працював диригент М. Малько. У програмі: Бетховен, Чайковський. Брала участь і студенти-вокалісти.

Газ. «Комуніст». – 13 груд.; газ. «Вісти». – 18 груд.

ГРУДЕНЬ Концерт учнів Київської консерваторії класу проф. С. Тарновського. У програмі: твори Стравінського, Прокоф'єва, Олександрова та ін.

Журн. «Музика». – № 8–9. – С. 34.

ГРУДЕНЬ, 15 У Києві створено «Майстерню оперного дійства» (керівник – Л. П. Штейнберг), головне завдання якої – підготовка нових кадрів оперних артистів, з відділеннями: диригентським, хоровим та оперним.

Газ. «Більшовик». – 13 груд.

ГРУДЕНЬ, 22 У Київському клубі «Робос» [«Робітник освіти»] почав працювати семінар з вивчення музики. Відбулася перша лекція проф. А. Буцького «Музика як фактор соціалістичного будівництва».

Газ. «Більшовик». – 21 груд.

ГРУДЕНЬ Музичне товариство ім. М. Леонтовича в Києві організувало на відкритих «вівторках» ряд доповідей. За грудень прочитано такі доповіді: А. Альшванг – «Сучасне музичне життя Москви», М. Грінченко – «Музичні цехи на Україні», А. Буцький – «Еволюція музичного мислення».

Журн. «Музика». – № 8–9. – С. 34.

Український композитор Л. Ревуцький написав за 1923 р. поему-кантату «Хустина» для мішаного хору, солістів і оркестру [остаточно оркестровку було здійснено 1954 р.], «На ріках Вавилонських» (обидві – на слова Т. Шевченка), хор «Пам'яті Лисенка» [«Серце

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

музики» на сл. М. Вороного], *ор.* 17 для хору і соло, «Гукайте їх» (слова М. Філянського), *ор.* 14 для хору, «Думу про трьох вітрів» (слова П. Тичини) та музичну картину «На крилах соняшних і ясних мрій» [солоспів на власні слова рос. і укр. мовами].

Журн. «Музика». – № 6–7. – С. 42.

Хор робітників Райспілки в м. Прилуках, у складі 65 осіб, займається збиранням і вивченням місцевої народної творчості. Диригент – О. Фарба²⁹.

Журн. «Музика». – № 2. – С. 25.

Вокальний квартет ім. Я. Степового, у складі Калиновської, Макарової, [С.] Дурдуківського та Матусевича (керівник – Дурдуківський), інтенсивно працює над популяризацією української музики на периферії. У репертуарі квартету – твори українських композиторів і російських.

Журн. «Музика». – № 1. – С. 23.

2 концерти пам'яті О. Скрибіна, з нагоди 8-ї річниці від дня смерті композитора, організувала Київська консерваторія. На другому [концерті] проф. А. Альшванг виконав сонати Скрибіна.

Журн. «Музика». – № 2. – С. 23.

У Києві відбулися три концерти відомого піаніста Г. Нейгауза, присвячені творчості Шопена, Скрибіна та ін.

Журн. «Музика». – № 2. – С. 23.

Відкрито Дитячу музичну студію при Музичному товаристві ім. М. Леонтовича в Києві.

Журн. «Музика». – № 2. – С. 23.

У м. Житомирі (Волинь) засновано Державний симфонічний оркестр (керівники М. Ско-рульський³⁰ і [І.] Шейнін³¹) і хорову капелу (керівники М. Гайдай і Ляшевич). Проводять концерти класичної музики та лекції-концерти. Група вчителів працює в галузі музичної етнографії. Засновано музично-етнографічний кабінет. Збирають народні мелодії М. Гайдай, Вікторовський, Вакулович.

Журн. «Музика». – № 3–5. – С. 37.

Філіал Музичного товариства ім. М. Леонтовича в Полтаві, очолюваний композитором і диригентом М. Попадичем, провів цикл концертів-вечорів із творів західноєвропейських і українських композиторів. Два з них було присвячено виконанню на народних інструментах лірі та бандурі; участь брав український кобзар Кучугура-Кучеренко. Один [цикл] було присвячено музиці українського класика М. Лисенка, один – українському романсу початку XIX сторіччя.

У Полтаві успішно виступають хори ім. Т. Шевченка та хор ІНО [Інституту народної освіти] (керівник – В. Верховинець).

Журн. «Музика». – № 3–5. – С. 37.

У Харкові засновано філію Всеукраїнського музичного товариства ім. М. Д. Леонтовича.

Журн. «Музика». – 1925. – № 5–6. – С. 46.

Композитори і музичні діячі М. Вериківський, М. Грінченко, Д. Ревуцький і М. Радзівський³², на замовлення Головополітпросвіти УРСР, підготували учбовий посібник «Музичне мистецтво на селі» для працівників хат-читалень, будинків селянина та клубів

Журн. «Музика». – 1923. – № 6–7. – С. 40.

АРХІВИ

У м. Остер (Чернігівщина), при Педагогічних курсах, існує хор у складі 50 осіб під керівництвом В. Пшеничного. У репертуарі – твори українських композиторів.

Журн. «Музика». – № 6–7. – С. 42.

ВЕСНА – ОСІНЬ Українська хорова капела «Думка» гастролює в Харкові (5 концертів); у червні виступає в Каневі, на відкритті пам'ятника Т. Шевченку. Восени – у Москві, на Виставці (12 концертів), у грудні – в Умані, на 8 Окружному з'їзді Рад Уманщини (5 концертів).

Журн. «Музика». – 1924. – № 7–9. – С. 164.

У Вінниці (Поділля), при Музичному товаристві ім. М. Леонтовича, існує хорова капела ім. Леонтовича у складі 40 осіб. Диригент – С. Папа-Афанасопуло. Репертуар – українські народні пісні та твори західноєвропейських композиторів.

Журн. «Музика». – № 8–9. – С. 37.

Хор ім. Т. Шевченка в Полтаві, створений 1918 року, відсвяткував п'ятиліття свого існування двома концертами з творів М. Лисенка. Диригент – Ф. Попадич.

Журн. «Музика». – № 8–9. – С. 37.

Вийшов із друку збірник «Червоний заспів», до якого ввійшли 22 пісні та хори М. Вериківського, В. Верховинця, П. Козицького, М. Леонтовича, М. Радзієвського, Л. Ревуцького, Я. Степового.

Журн. «Музика». – № 8–9. – С. 43.

Видатний диригент Микола Малько переходить з Харківської опери в Київ, де буде диригувати концертами симфонічного оркестру та викладати в консерваторії в Музично-драматичному інституті ім. М. Лисенка [вища ланка консерваторії як музичний факультет входила до Музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка].

Журн. «Музика». – № 8–9. – С. 34.

У Державному Музично-драматичному інституті ім. М. Лисенка в Києві відбулися загальні збори з приводу початку навчального року. Виступав ректор і декан музичного факультету А. К. Буцький. Доповідач висвітлив завдання музичного мистецтва та, зокрема, інституту в роки будівництва соціалізму й необхідності у зв'язку із цим перебудови навчальних планів, підкреслив необхідність підняття рівня українського мистецтва. Склад викладачів музичного факультету: проф. Г. Беклемішев – «Курс музично-історичних ілюстрацій»; М. Грінченко – «Історія музики»; проф. А. Буцький – «Наукові основи техніки виконавства». Хорову роботу веде В. Веховинець, оркестрову – Михайловський.

Журн. «Музика». – № 6–7. – С. 41.

Проведено реорганізацію Київської консерваторії по плану, випрацьованому комісією на чолі з Ф. Блуменфельдом. Консерваторія поділена за принципом типізації на:

а) музпрофшколу – для дітей; що дає підготовче музичне виховання, де особливу увагу приділено колективній самодіяльності дітей, повному злиттю теорії з практикою;

б) муз. технікум (факультети – фортепіанний, оркестровий і вокальний), що випускає музикантів-виконавців: співаків, музикантів-оркестрантів;

в) інститут – факультети: виконавський, педагогічний, науковий і творчий.

Увесь план консерваторії побудовано на «коловороті» музичної літератури, під цим потрібно розуміти виконання учнями всіх цінних, у художньому відношенні, музичних творів.

Відбулися зміни і у складі викладачів: кафедрою педагогіки керує проф. С. Ананьїн, історії культури – А. Гіляров, психології і стилістики мистецтва – Ф. Шмідт, історії і теорії

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

фортепіанної техніки – В. Пухальський, історії музики та історичного матеріалізму – Г. Коган, методики гри на скрипці – Д. Бертьє. Ректором після від'їзду проф. Ф. Блуменфельда до Москви обрано проф. К. Михайлова.

Журн. «Музика». – № 1. – С. 27; № 8–9. – С. 35.

1923 рік (загалом) Український композитор Л. Ревуцький написав: кантату-поему «Хустина» для мішаного хору і солістів у супроводі ф-но, дві аранжировки «Інтернаціоналу» для мішаного хору і ф-но, три мішаних хори в супроводі ф-но на слова Т. Шевченка; три романси, «Думу про трьох вітрів» для голосу і ф-но, музичну картину «На крилах соняшних і ясних мрій».

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Борис Лятошинський написав: Два романси для низького голосу та інструментального ансамблю (кларнета, валторни й арфи) на сл. К. Бальмонта; Чотири романси для високого голосу і ф-но.

Запорожець Н. Б. Н. Лятошинский. – Києв, 1960.

Український композитор Віктор Косенко написав Сонату для віолончелі й ф-но ре-мінор.

Довженко В. В. С. Косенко. – Києв, 1951.

Український композитор Михайло Вериківський написав: ораторію «Про дівку-бранку Марусю Богуславку» для солістів, хору і ф-но; Струнний квартет; «Весняну казку» – фрагменти з балету; «Два танці» – для ф-но; Чотири веснянки; збірку «П'ять п'єс для фортепіано» та ін.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Пилип Козицький написав Два диптихи: а) «Ріємо, ріємо» і «На зелені килими»; б) «Червоним шляхом» («Голод», «Нова Атлантида») – для мішаного хору *a cappella*, надрукованих у збірці «Червоний заспів», ДВУ, 1925.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Михайло Скорульський написав: Першу симфонію h-moll, ор. 3, присвячену Глазунову, романси для голосу і ф-но, ор. 4.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Олесь Чишко написав оперу в 3-х діях «Юдифь»; обробки російських пісень, ор. 7.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Михайло Гайдай написав: Три хори на слова Т. Шевченка та обробки українських народних пісень.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Композитор Р. Глієр написав музику до комедії Арістофана «Лізістрата».

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

АРХІВИ

Український композитор Сергій Дрімцов написав: для хору – «Гімн праці», «Гімн землі», «Робітничий гімн»; романси для голосу і ф-но; оперу «Іван Морозенко», оперету «Сорочинський ярмарок», Сюїту на українські теми для струнного квартету (3 ч.), «Обробки з минулого» – фортепіанне тріо.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Український композитор Григорій Верьовка написав пісні і романси; «На хуторі» і «Сміливо вперед» – гармонізація старої революційної пісні.

Композитори Радянської України. Довідник, укладений співробітниками відділу музики ІМФЕ АН УРСР (машинопис, 1960).

Додатки

БЕРЕЗЕНЬ У Прилуках хоровою капелою під керуванням Олекси Фарби відбулося першовиконання кантати-поєми «Хустина» Л. Ревуцького на слова Т. Шевченка.

Кузик В. Лев Миколайович Ревуцький. – Київ, 2011. – С. 33.

Гастрольні спектаклі великопостного сезону почалися з показу опер «Пікова дама» П. Чайковського, «Кармен» Ж. Бізе, «Аїда» Дж. Верді, «Паяци» Р. Леонкавалло, у яких виступили солісти з Москви та Петрограда: Б. Евлахов (тенор), Ребоне (мецо-сопрано), Ухов (баритон).

Шипович Н. Гастрольные спектакли // Театр. – 1923. – Март.

БЕРЕЗЕНЬ, 26 Концертом у Пролетарському будинку мистецтв у Києві відбулося відкриття Держфілармонії. Вступне слово – Волинського. У I відділі було виконано кантату Л. Штейнберга, присвячену Жовтню, (диригував автор), та кантату «Ісус Навін» М. Мусоргського. У II відділі прозвучали фрагменти з вагнеровських опер: «Майстерзінгери» (увертюра), «Трістан та Ізольда» (Вступ, «Смерть Ізольди»), «Валькірії» («Політ валькірій»).

Шипович Н. Открытие Государственной филармонии // Театр. – 1923. – 8–15 апр.

КВІТЕНЬ Український композитор Л. Ревуцький приїхав до Києва з Прилук (де очолював місцеву філію Музичного товариства ім. М. Леонтовича) і на президії Товариства показав свої нові камерні й хорові твори. Деякі з них було рекомендовано до виконання капелою «Думка».

Журн. «Музика». – № 2. – С. 23.

ПРИМІТКИ

¹ Зауважимо, що повідомлення в газеті надруковано через півтора місяці після трагічної події, хоча звістку про неї з Тульчина до Києва було передано одразу телеграфом [1, с. 55]. Понад сім десятиліть влада приховувала правду про те, що вбивцею композитора був Афанасій Грищенко (Гріщенко) – агент ЧК (з рос.: Чрезвычайной комиссии) [1, с. 55–60; 2, с. 20–21], а не невідомий бандит.

² Тут і далі роки публікацій пізнішого походження стосуються подій, що відбулися в конкретно означений літописом рік.

³ Старицька-Черняхівська Людмила Михайлівна (1868–1941) – письменниця, перекладачка. Донька М. Старицького. Авторка п'єс «Богдан Хмельницький», «Розбійник Кармелюк», «Гетьман Дорошенко» та ін.; лібрето опер «Ноктюрн» і «Сапфо» М. Лисенка; переклала українською мовою оперні лібрето «Золотий півник» М. Римського-Корсакова, «Аїда» й «Ріголетто» Дж. Верді, «Чіо-Чіо-сан» Дж. Пуччіні, «Фауст» Ш. Гуно та ін. Репресована в 1930 та 1941 роках.

⁴ Комітет пам'яті М. Леонтовича *de facto* було створено 1 грудня 1921 р. (див.: Додатки до 1921 р.),

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРІЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

у даному випадку йдеться про його затвердження *de jure*.

⁵ Подаємо відомості про діячів культури, не заявлених в Українській музичній енциклопедії. Сениця Павло Іванович (1879–1960) – український композитор і фольклорист.

⁶ Степовий (справж. – Якименко) Яків Степанович (1883–1921) – український композитор, публіцист. Закінчив Петербурзьку консерваторію (у М. Римського-Корсакова й А. Лядова), з 1919-го – у Києві, завідувач музичної секції Всеукраїнського музичного комітету при Наркомпросі УРСР.

⁷ Ступницький Василь (1879–1945) – український етнограф, диригент, композитор. Автор численних обробок народних пісень.

⁸ Хоткевич Гнат Мартинович (псевд. – Гнат Галайда; 1877–1938) – український письменник, бандурист, композитор, актор, мистецтвознавець, режисер. Його мистецтво високо оцінювали М. Лисенко, С. Людкевич, І. Франко, Леся Українка. Репресований. Розстріляний.

⁹ Михайлів Юхим Спиридонович (1885–1935) – український художник-символіст, графік, мистецтвознавець, поет. Був обраний першим головою Комітету пам'яті М. Леонтовича (1921). Репресований. Розстріляний.

¹⁰ Яновський Борис Карлович (справж. – Зігль; 1875–1933) – український композитор, музичний критик, диригент, педагог. Закінчив Київський університет (1903), з 1910 року працював у Петербурзі, 1916–1917 – диригент приватної опери С. Зиміна в Москві, з 1918-го – у Харкові. Автор першої української революційної опери «Вибух» (постановка 1927 р.), 11 опер – «Відьма», «Самійло Кішка» та інших; симфонічних, інструментальних та вокальних творів.

¹¹ Мамонтов Яків Андрійович (псевдоніми – Я. Лірницький, Я. Пан; 1888–1940) – український драматург, режисер, театрознавець. Автор п'єс, оперних лібрето. Працював переважно в м. Харкові.

¹² Тут і далі, де згадано С. Людкевича і його твори, таку інформацію в машинопису перекреслено. Імовірно тому, що композитора з Галичини (на той час – із-за кордону) не планували вводити до мистецької громади радянської України.

¹³ Яструбецький Гнат Васильович (1877–1939) – за освітою юрист, хорový диригент, перший дослідник життя і творчості М. Леонтовича. Один з ініціаторів заснування Комітету пам'яті М. Леонтовича. Працював адміністратором хорової капели «Думка».

¹⁴ Тичина Павло Григорович (1891–1967) – український поет, державний діяч, академік АН УРСР, Герой Соціалістичної Праці (1967). За першою освітою хорový диригент.

¹⁵ Ревуцький Дмитро Миколайович (1881–1941) – музикознавець, фольклорист, літературознавець. Старший брат композитора Л. Ревуцького. Закінчив Київський університет (1906), з 1918-го – викладач Київського музично-драматичного інституту ім. М. В. Лисенка, водночас у 1922–1934 роках був співробітником Етнографічної комісії ВУАН, з 1938-го – старший науковий співробітник Інституту фольклору АН УРСР. Вбитий засланим агентом КДБ.

¹⁶ Яворський Болеслав Леопольдович (1877–1942) – український і російський музикознавець-теоретик, піаніст, педагог. Закінчив Київське музичне училище (1898), Московську консерваторію (1903). У 1916–1918 роках – професор Київської консерваторії, у 1918–1921 роках працював у Київському музично-драматичному інституті ім. М. В. Лисенка, 1917–1921 – засновник і директор Народної консерваторії в Києві. Учитель М. Леонтовича з поліфонії (з 1906).

¹⁷ Цей твір було внесено в «чорні списки» радянської цензури, тому його в тексті машинопису вилучено ластиком. Однак при використанні лупи вдається прочитати назву за відтисками літер друкарської машинки.

¹⁸ Те ж саме «око цензора». Цей твір був дуже популярним у 1920-х роках.

¹⁹ Чапківський Олександр (Олесь) Степанович (1884–1938) – журналіст, критик, мистецтвознавець, громадський діяч. Один з фундаторів Комітету пам'яті М. Леонтовича. Секретар Президії Комітету пам'яті М. Леонтовича і член Загальноорганізаційної комісії. Автор статей і член редколегії журналу «Музика». Член Української Центральної Ради. Завідувач відділу популярної літератури Всевидаву та редакції «Вістей ВУЦВК». Завідувач відділу Всеукраїнської Ради військових депутатів. Заарештований 1932 (?) року. Розстріляний.

²⁰ Реріх Борис Костянтинович (1885–1945) – живописець, театральний художник, архітектор. Молодший брат Миколи Реріха. Закінчив архітектурне відділення Академії мистецтв (Петроград, клас Л. Бенуа), у 1919–1923 роках працював у Києві професором Архітектурного інституту. У 1923 році повернувся в Петроград, був проректором Архітектурного інституту.

²¹ Рейзен Марко Йосипович (1895–1992) – оперний співак (бас), педагог, професор. Народний артист СРСР (1937), лауреат трьох Державних (Сталінських) премій I ступеня (1941, 1949, 1951). У 1917–1918 роках навчався в Харківській консерваторії, 1921–1925 – соліст Харківської опери, 1930–1954 – Великого театру в Москві. Від 1967 – професор Московської консерваторії.

²² Це речення повністю вилучено ластиком. Реставрувати його вдалося за відтиском літер. Названі прізвища належать репресованим особам, їхня подальша доля – невідома. Проте «цензорське око», очевидно, виявляло пильність і в роботі самого відділу музики та музичного фольклору ІМФЕ АН УРСР.

²³ Сластіон (Сластьон) Опанас Георгійович (1855–1933) – український живописець, графік, архітектор, мистецтвознавець, етнограф. Навчався в Петербурзькій академії мистецтв (1874–1882), багато мандрував Україною, робив замальовки народного вбрання, житла, предметів народного промислу тощо. У 1900–1928 роках викладав у Миргородській художньо-промисловій школі. Одним з перших почав здійснювати запис народних дум і пісень на фонограф.

²⁴ Штейнберг Лев Петрович (1870–1945) – диригент, композитор. Народний артист СРСР (1937), Ге-

АРХИВИ

рой Праці (1925). Закінчив Петербурзьку консерваторію (1893). У 1928–1945 роках – диригент Великого театру в Москві, 1937–1942 – професор Московської консерваторії. У 1910–1918 і 1922–1923 роках працював у Київському оперному театрі, 1923-го – один з організаторів Філармонічного товариства в Києві. У 1924–1926 роках – головний диригент Харківської опери, де 1924 року здійснив першу постановку опери «Тарас Бульба» М. Лисенка.

²⁵ Стефанович Михайло Павлович (1898–1970) – український співак (бас), режисер, музикознавець. Народний артист УРСР (1947). Лауреат Державної (Сталінської) премії СРСР (1949). Закінчив Київський музично-драматичний інститут (1922, клас М. Микиші, Є. Збруєвої). Оперну сценічну діяльність розпочав 1919 року (Київ, Харків, Одеса, театри РФ). Від 1928 – режисер Полтавського оперного театру, з 1933 – художній керівник оперних театрів (Дніпропетровськ (нині – м. Дніпро), Харків, Львів), у 1947–1954 роках працював у Київському театрі опери та балету.

²⁶ Толстяков Павло Нилівич (1880–1938) – український композитор і хоровий диригент. Закінчив Петербурзьку консерваторію. У 1921 році організував Робітничий український хор (РУХ). Хормейстер Харківського (1925–1926) і Одеського (1926–1938) оперних театрів.

²⁷ Анцев Михайло Васильович (1865–1945) – російський і білоруський композитор, педагог. Від 1886 року навчався у Варшавському музичному інституті консерваторії як скрипаль, 1894-го – закінчив Петербурзьку консерваторію (клас композиції М. Римського-Корсакова). Від 1896 року жив у Вітебську, викладав хоровий спів, написав посібники з музично-теоретичних дисциплін. Один з перших, хто звернувся у своїй творчості до революційної тематики.

²⁸ Тараканов Микола Михайлович (1898–1976) – український хоровий диригент, педагог. Закінчив Київський музично-драматичний інститут ім. М. Лисенка (1926 р., клас М. Вериківського). Працював

головним хормейстером в оперних театрах – Харківському (1932–1934), Київському (1934–1941), Донецькому (1954–1964). Репресований (1944–1954).

²⁹ Фарба Олексій Спиридонович (1884–1937) – економіст, диригент, скрипаль, учитель музики. На початку 1922 року заснував хор райспілки м. Прилук у складі 65 виконавців, який 1923 року зарахували до Прилуцької філії Товариства ім. М. Леонтовича; у 1925 році його було обрано членом Харківської філії (заступник голови). Мав добрі творчі й дружні стосунки з Л. Ревуцьким. Заарештований 1932 року і висланий до Казахстану за «націоналістичну діяльність». Перебуваючи в Алма-Аті, організовував музичні вечірки, влаштував виконання квартетів Л. Бетховена, у яких грав партію скрипки. Засуджений до вищої міри покарання 1937 року.

³⁰ Скорульський Михайло Адамович (1887–1950) – український композитор, педагог. Заслужений діяч мистецтв УРСР (1947). Закінчив Петербурзьку консерваторію (1914). Викладав у Житомирі (1915–1933), Київській консерваторії (1933–1941, 1944–1950). Автор опери «Свічине весілля», балетів «Бондарівна», «Лісова пісня», ораторії «Голос матері», двох симфоній та інших творів.

³¹ Шейнін Єгошуа (Ієгошуа) Павлович (1890–1948) – радянський єврейський диригент, композитор, педагог. Заслужений артист УРСР (1934), заслужений діяч мистецтв РРФСР (1947). Закінчив Петроградську консерваторію (1918). Від 1921 року – у Києві, керівник єврейської музичної школи, у 1929–1939 роках – керівник «Свокансу» («Єврейського вокального ансамблю»), у 1940-му – керівник хору Українського радіо, з 1941-го – військових ансамблів.

³² Радзівський Микола Іванович (1884–1965) – український композитор, диригент. Заслужений артист республіки (1930). Працював в оперних театрах Києва (1928–1934, 1941–1943, головний диригент), Вінниці (1934–1941). Після 1945 року – диригент Вінницького й Хмельницького музично-драматичних театрів.

Джерела та література

1. Іванов В. Слідами трагічних подій. *Український музичний архів*. Київ : Центрмузінформ, 1999. С. 54–63.
2. Кузык В. З історії утворення музичного товариства імені М. Д. Леонтовича. *Український музичний архів*. Київ : Центрмузінформ, 1999. С. 6–39.
3. Кузык В. Товариству ім. М. Леонтовича 75 років. Київ : Вид-во Центрмузінформа СКУ, 1996. 12 с.

References

1. Ivanov V. (1999) Slidamy trahichnykh podiy [Following in the Tracks of Tragic Events]. *Ukrayinskyy muzychnyy arkhiv* [The Ukrainian Musical Archives]. Kyiv: Tsentrmuzinform, pp. 54–63.
2. Kuzyk V. (1999) Z istoriyi utvorennia muzychnoho tovarystva imeni M. D. Leontovycha [From the History of Formation of the M. Leontovych Musical Society]. *Ukrayinskyy muzychnyy arkhiv* [The Ukrainian Musical Archives]. Kyiv: Tsentrmuzinform, pp. 6–39.
3. Kuzyk V. (1996) *Tovarystvu im. M. Leontovycha 75 rokiv* [The M. Leontovych Society Turns 75]. Kyiv: Vyd-vo Tsentrmuzinforma SKU, 12 pp.

ВАЛЕНТИНА КУЗИК. ПАЗЛИ НАШОЇ ІСТОРИЇ: ЛІТОПИС МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ (1921–1923)

SUMMARY

The proposed materials continue the publication of the chronicle of the Ukrainian musical life, started in the previous – the first – number of the *Researches of the Fine Arts* for 2018. Then the authoress has described 1917–1920, as well as the history of the preservation of folders from the pages of this chronicle, intended for burning in 1971 (the time of a new wave of struggle with so-called *bourgeois nationalism*). The present third issue is aimed to indicate the events of the Ukrainian musical life for 1921–1923, reflecting a radical political reorientation of the entire social life (including cultural and artistic) from the national priorities of the independent Ukrainian state to the Proletarian-Bolshevik ideas of the newly formed Soviet Union, the future USSR.

The records of the scientists of M. Rylskyi Institute for Art Studies, Folkloristics and Ethnology have been accomplished in 1962 – the time of the continuous dominance of the Communists Party ideology and the corresponding censorship (with the notorious *black lists*). So the number of facts has been just avoided, concealed. A chain of important events of that time, which has not been recorded because of the censorship, are proposed at the end of the chronicle of each year in the Appendices. In that author Appendices the information on the creation of the bandura players chorus / chapel, the creation and the start of a tour of the Ukrainian Choir, managed by O. Koshyts, the announcement of the murder of the composer M. Leontovych, etc. is introduced apart.

The printed material is an intermediate one in a number of publications according to the pages of the Ukrainian musical chronicle, covering the 1917–1930s. The continuation is planned in the next issue of the *Researches of the Fine Arts*.

Keywords: archival work, bibliography, totalitarianism.